

לילה אחד עזבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תקמח
ערש"ק פרשת בחוקותי ה'תשע"ז

"עמלים בתורה" או לימוד למיגרס?

'שביתה' ממלאכה, מחמץ ומחיות רעות

דין 'לא יבקר בין טוב לרע'

תיקון רוחני לבעיות גשמיות

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת בחוקותי, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תקמח), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, בנוגע ל"מדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, עוד בשנה זו, שמיוחדת בזה שנצטוונו בה "הקהל את העם האנשים הנשים והטף למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלוקים, ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,

מכון אור החסידות

ומעט הנשאר אינו מצליח, כן הדבר באריכות שנים שאין לו - בהם - אריכות ימים להיותו טרוד ומוטרד בעניני עסק, והעיקר בדברים בטלים של בעלי עסקים, להרבות שיחה בטלה שאינו נוגע כלל אל העסק, ומעט הזמן שנשאר לו בכל יום הוא מבזבז על דברים של מה בכך, וסך הכל הוא שהיום חולף ועובר בלא למוד התורה ובלא התעסקות בעבודת הבורא לעלות במעלת העבודה ביראת שמים ובמדות טובות.

וזוהי ברכת 'אריכות ימים', אשר לא זו בלבד שזוכה לאריכות 'שנים' אלא זוכה עוד לאריכות 'ימים', דוגמת המרויח סכומים גדולים ומצליח לעצמו וגם לאחרים, כן הוא באריכות ימים, אשר הגם שהוא עוסק במסחרו השי"ת מצליח לו ברוח, שיודע נאמנה אשר 'ברכת ה' היא תעשיר', והוא עושה מה שצריך לעשות במסחרו, ואינו מאבד זמנו על דברים בטלים בשיחות בטלות עם האנשים שהוא נושא ונותן עמהם, והוא משתמש בזמנו לעסוק בעניני החזקת היהדות והרבצת תורה ביראת שמים,

שיש בזה ריוח רוחני עצום וגדול מאד, אשר לא [זו ב]לבד שאינו נכשל בדברים בטלים ושיחות בטלות (אשר אף אם אין בהם איסורים גמורים דלשון הרע ורכילות ושקר הנה מאבק לשון הרע רכילות ושקר לא יצא), הנה עוד זאת שמחליפם במעשים טובים וקדושים בהחזקת היהדות והרבצת תורה ביראת שמים, אשר חוץ מזה שהעושה כן הוא ממלא חובתו ותעודתו בעלמא דין, כפי גזירת ההשגחה העליונה ב'מצעדי גבר כוננו', הנה חוץ מזה הרי הוא בכלל מזכי הרבים מה שאין השכל האנושי יכול להבין ולהשיג אף אפס קצהו מרוממות מעלת מזכי הרבים, ועוד נשאר לו זמן בכל יום לקבוע עתים לתורה.

וזוהו ענין ברכת אריכות ימים' נוסף על אריכות 'שנים', אשר האריכות שנים יהיו ממולאים באריכות ימים אשר כל יום ויום יהי' ממולא מתורה ועבודה, ואז גם עניני מסחרו מצליחים, כמאמר 'כל העוסק בתורה נכסיו מצליחין לו'.

◇

ימלא השי"ת את דבר הברכות אשר ברכתי אותו ואת ביתו ואת ילידיהם יחיו כי יגדלו לתורה חופה ומעשים טובים מתוך אושר ועושר ומתוך התחזקות בעבודת הרבצת תורה ביראת שמים מתוך הרחבת הדעת...

(אגרות קודש ח"ז עמ' קנ"ד)

מכון אור החסידות Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש Head Office
ת.ד. 2033 1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000 Brooklyn, NY 11213
03-738-3734 United States
Likras@likras.org (718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל זרזקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן העניינים

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בענייני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

'אריכות ימים'

זוהי ברכת 'אריכות ימים', אשר לא זו בלבד שזוכה לאריכות 'שנים' אלא זוכה עוד לאריכות 'ימים', דוגמת המרויח סכומים גדולים ומצליח לעצמו וגם לאחרים, כן הוא באריכות ימים, אשר הגם שהוא עוסק במסחרו השי"ת מצליח לו ברוח שידוע נאמנה אשר 'ברכת ה' היא תעשיר'.

...במצות! כבוד אב ואם כתיב 'למען יאריכון ימך ולמען ייטב לך'.

באחת משיחותיו של הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק [מוהרש"ב] זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע בועידת חג החגים י"ט כסלו תרנ"א אמר בפירוש ענין 'אריכות ימים', אשר ענינו הוא כמו בענייני פרנסה בהרחבה; יש מי שמרויח סכום גדול ומעותיו מצליחים לו ולזולתו, כמאמר 'כל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך', ויש מי שמרויח סכום גדול ואחרי שהוא משלם את המסים והארנוניות נשאר מעט, ובמעט הנשאר אינו מצליח, כי הרוב מזה הולך על רופאים ורפואות וכדומה.

וכן הוא בענין 'אריכות ימים' ד'למען יאריכון ימך ולמען ייטב לך', 'ימך' כתיב ולא 'שנותיך', אריכות ימים ואריכות שנים הם שני ענינים, יש מי שיש לו אריכות שנים ואין לו - בהם - אריכות ימים, לפי שהימים חולפים ועוברים מבלי השאיר אחריהם מאומה מאותם הדברים שיש להם קיום נצחי, תורה, יראת שמים ומדות טובות הנזכרים לדורי דורות,

בדוגמת-דבר המרויח סכומים גדולים - אריכות שנים - אבל נשאר לו מהם רק מעט

ה. מקרא אני דורש

"שתהיו עמלים בתורה" - מנין?

מנין למד רש"י שפירוש "אם בחוקתי תלכו" הוא 'עמל' בתורה ולא מצות תלמוד תורה בלבד? / מדוע נאמר בכתוב חובת ה'עמל' בתורה לפני חובת לימוד תורה למיגרס? / ביאור בדברי רש"י על "בחוקתי תלכו" וביאור דבריו שגם ה'עמל', בתורה צריך להיות על מנת לשמור ולקיים

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ז עמ' 313 ואילך)

ח. פנינים עיונים וביאורים קצרים

י. יינה של תורה

השבת החמין וההפכו לקדושה

חמץ - מאיסור חמור, לחיוב ומצוה / הגאווה וההתנשאות ד'חמץ' הוא שורש לכל מיני רע / להפוך מידה רעה לדרך בעבודת השי"ת / "והשבת חיה רעה" - "אתהפכא חשוכא לנהורא"

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ז עמ' 188 ואילך. ח"א עמ' 266 ואילך)

יד. פנינים דרוש ואגדה

טו. חידושי סוגיות

דין "לא יבקר בין טוב לרע" במעשר בהמה

יבאר פרטי החילוקים במשמעות דין זה בין הש"ס לתו"כ, ויבאר כוונת רש"י על התורה במה ששילב ביניהם

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ז עמ' 129 ואילך)

יט. תורת חיים

תיקון רוחני לבעיות גשמיות

כ. מעשה רב

"קבלת התורה בשמחה ובפנימיות"

כא. דרכי החסידות

'אריכות ימים'

ענין דרך ברוחניות הוא, כמ"ש ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, ז.א. התורה והמצוה בכלל, וביחוד ענין הצדקה ומשפט, ומבואר בתורת החסידות, קשר שני הענינים שצדקה צריך לעשותה לאחרי המשפט שעושה בהנוגע לעצמו מה שיין ומוכרח לו לצרכיו, שאז מפריש חלק גדול ממנו לצדקה, ועד"ז הוא גם בהנוגע לצדקה רוחנית, בהעריכו מעמדו ומצבו הוא, ואיך שיכול להשפיע על הזולת בסביבתו הקרובה וגם הרחוקה, שאז מפריש חלק גדול מזמנו, מרצו ויכולתו, לצדקה, להשפיע על הרחוקים לקרבם לחיי עוה"ב (שזהו גם לחיי עוה"ז).

(אגרות קודש ח"ח עמ' קמו)

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

"שתהיו עמלים בתורה" – מניין?

מנין למד רש"י שפירוש "אם בחוקתי תלכו" הוא "עמל" בתורה ולא מצוות תלמוד תורה בלבד? / מדוע נאמר בכתוב חובת ה"עמל" בתורה לפני חובת לימוד תורה למיגרס? / ביאור בדברי רש"י על "בחוקתי תלכו" וביאור דבריו שגם ה'עמל, בתורה צריך להיות על מנת לשמור ולקיים

ברי"ש פרשתנו: "אם בחוקתי תלכו, ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם". ובפירוש רש"י:

"אם בחוקתי תלכו – יכול זה קיום המצוות; כשהוא אומר 'ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם' הרי קיום המצוות אמור. הא מה אני מקיים 'אם בחוקתי תלכו', שתהיו עמלים בתורה; 'ואת מצוותי תשמרו' – הו עמלים בתורה על מנת לשמור ולקיים, כמו שנאמר 'ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם'".

ולכאורה כוונת רש"י פשוטה, לבאר שהתיבות "אם בחוקתי תלכו" מתייחסות ללימוד התורה ולא לקיום המצוות. והיינו, שאף ש"בחוקתי תלכו" משמעו לכאורה קיום המצוות, הרי כיון שמיד לאחר מכן נאמר "ואת מצוותי תשמרו" אין בידינו ברירה אלא לפרש את "בחוקתי תלכו" (לא על קיום המצוות, אלא) על לימוד התורה.

אמנם תמהו המפרשים, דאף אם יש לנו הכרח ש"בחוקתי תלכו" קאי על תורה (ולא על מצוות) – מנין למד רש"י דהיינו "עמלים בתורה", מתוך טורח רב, עמל ויגיעה? ולכאורה, היה לו לפרש "לומדים תורה" וכיו"ב.

ב. בגור אריה פירש: "ומה שאמרו 'שתהיו עמלים בתורה' – היינו מפני שכתוב הלימוד בלשון 'הליכה' ('אם בחוקתי תלכו'), כי ההליכה יש בה טורח ועמל, כך תהיו עמלים ויגיעים. ויש לפרש גם כן שההליכה היא שאדם הולך ממקום למקום, כן יהיה

"קבלת התורה בשמחה ובפנימיות"

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר: לאדמו"ר מהר"ש ה' חסיד בשם ר' פריץ, מלמד, בעל מדריגה, וברגיל בכגון דא, עני מרוד... שה' רגיל לבוא לחג השבועות לאדמו"ר מהר"ש. פעם אחת הגיעו לחג השבועות אורחים רבים, ור' פריץ חשב שלא יספיק להיכנס ליחידות לפני חג השבועות, אבל לפתע בא הגבאי ואמר לו שהרי קורא לו להיכנס אליו ליחידות.

בעת היחידות התאונן ר' פריץ לפני אדמו"ר מהר"ש שהוא כלי ריקן מלא בושח וכלימה.

אמר לו אדמו"ר מהר"ש: "דאם דארף מען קענען דערהערן", כלומר: להרגיש זאת – זו גם "מדריגה".

ושאל אותו אדמו"ר מהר"ש: האם אתה אומר תהלים בבכיות?

ענה ר' פריץ: הן.

אמר לו אדמו"ר מהר"ש: תאמר בכל יום שני פרקי תהלים בבכיות, וסיים: אבל לקבלת התורה צריכים ללכת בשמחה (ספר השיחות תש"ה עמ' 101 ואילך).

יש לדקדק בזה: מכיון שחג השבועות הוא יום ההסתלקות של דוד המלך, הרי זה הזמן המתאים ביותר לאמירת תהלים, ספרו של דוד המלך. וא"כ, יהודי שנוהג בכל יום לומר תהלים בבכיות – למה לא ינהג כן גם בחג השבועות?

אלא הביאור הוא, דהנה בעת קבלת התורה היו ישראל בבחינת גרים. לכן צריכים להיות אז בשמחה, שכן גר אינו יכול להתגייר מתוך כפי' והכרח, אלא דוקא מתוך שמחה וטוב לבב ומרצונו הטוב.

ומכיון שמ"ת הוא ענין של גירות – הרי זה צריך להיות בשמחה דוקא.

(עי' תורת מנחם חמ"ג עמ' 368 ואילך)

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

תיקון רוחני לבעיות גשמיות

הולדת אהבה ברוחניות – סגולה לבנים

במענה על מכתבו, בו מודיע בקשת . . להתברך בכנים זכרים חיים וקיימים:

הנה מהנכון שיוסיף הנ"ל אומץ באהבת ישראל, אהבת התורה ואהבת השם יתברך, וכידוע בספרי הקבלה והחסידות, אשר הולדת אהבה ברוחניות הרי היא סגולה להולדת בן בגשמיות, ובמילא מובן אשר קיום וחיזוק האהבה ברוחניות, והוא ע"י התבוננות בגדולתו ית' כלשון הרמב"ם (הל' יסודות רפ"ב) הרי זה ממשיך חיים ארוכים לאורך ימים ושנים טובות לבנים זכרים בגשמיות,

ולכן בלי נדר עד אחר שתלד זוגתו תחי' בן זכר יתן בכל יום מימות החול קודם תפלת שחרית פרנק או שנים לצדקה, ומהנכון שתחי' צדקה הקשורה באכילה ושתי' של תלמידים עניים, וכשילד לו בן זכר יתן לו שם ע"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע יסו"ע, שהוא יוסף יצחק, והשי"ת יזכה את כת"ר לבשר בשו"ט בכל הנ"ל... בברכת הצלחה בענינים הכלליים ובעניניו הפרטיים.

(אגרות קודש ח"ז עמ' נא)

תיקון להתהפכות המכונית

לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו... בו כותב אודות המאורע ל"ע ול"ע שקרה לו

[שמכוניתו נתהפכה בדרך. המו"ח].

...במה ששואל דעתי במיוחד להמאורע האמור שקרה בדרך - ידוע המבואר בכ"מ, אשר הענינים דעולמנו הגשמי משתלשלים מהענינים ברוחניות, וביחוד מהענינים אשר בתורה, וכמובן ג"כ ממאמר רו"ל בראשית רבה בתחלתו, אשר התורה היא פנקסאות ודפתראות שע"פ נבנה כל העולם כולו ועניניו, וכל מאורע גשמי הרי זה רמז ולפעמים עוד יותר מרמז בהנוגע להמצב ברוחניות.

עמל בתורה ולהעמיק בה תמיד יותר ממה שהעמיק בה קודם. וזה נקרא הליכה בתורה".

ובמשכיל לדוד כתב, שהוקשה לרש"י - "מאי שייך 'הליכה' במצוות? ולכן פירש שמדובר בלימוד התורה, שבזה "שייך שפיר לשון הליכה, כדאמרינן 'הוי גולה למקום תורה'". [ובבאר בשדה כתב: "שתהיו עמלים בשביל התורה - שאף שאתה יכול ללמוד בכיתך צריך לילך לבית המדרש . . ויליף לה מדכתיב 'תלכו' שבזה תרויח שכר פסיעות"].

אך צ"ע בזה, כי מצינו במקרא לשון הליכה גם כשמדובר בענין של עשיה בפועל - "ובחוקותיהם לא תלכו" (אחרי יח, ג ובפרש"י שם. אך ראה בפרש"י שם, ד). וראה גם בפירוש הרע"ב שכתב כי לשון "תלכו" מתאימה דוקא לקיום המצוות, "דלקיים מצוות צריך אדם להיות יוצא אנה ואנה".

ועכ"פ, בפשט דברי רש"י קשה להעמיס שמקורו הוא בלשון "תלכו" - כי לא הזכיר כלל (ואפילו ברמז) דיוק זה, ואדרבה: מלשונו "יכול זה קיום המצוות? כשהוא אומר 'ואת מצוותי תשמרו' הרי קיום המצוות אמור. הא מה אני מקיים 'אם בחוקותי תלכו', שתהיו עמלים בתורה" - משמע שכ"כ הראיה לפירושו היא מזה ש"קיום המצוות אמור" בתיבות "ואת מצוותי תשמרו", ותו לא. והדרא קושיא לדוכתא: איך מוכח מזה שהכוונה היא דוקא לעמל תורה, ולא ללימוד סתם?

ג. והביאור בזה - בפשטות:

הענין דתלמוד תורה הוא אחד מתרי"ג המצוות. ואין צורך בראיה מיוחדת על דבר פשוט זה, שהרי בכל בוקר מברכים על התורה בנוסח "אשר קדשנו במצוותיו וצונו".

ולכן אין רש"י יכול לפרש ש"בחוקותי תלכו" פירושו "לומדים תורה" סתם - כי לימוד התורה הוא אחד מהמצוות וממילא נכ"כ כבר בהתיבות "ואת מצוותי תשמרו", ושוב איפוא יהיה קשה: מה החידוש ב"אם בחוקותי תלכו"?

ועל כרחך, ש"בחוקותי תלכו" משמעו פרט נוסף בלימוד התורה, שאי אפשר לדעת אותו מהתיבות "מצוותי תשמרו", כי גם בלעדי פרט זה מקיימים שפיר את המצוה של תלמוד תורה.

וזהו שפירש רש"י דהיינו "עמלים בתורה" - כי גם מי שלומד תורה שלא באופן של עמל מקיים את מצות תלמוד תורה ומתקיים בו "מצוותי תשמרו"; ולכן "בחוקותי תלכו" בא להוסיף שהוא עמל ויגע בתורה יותר מכפי החיוב.

ד. אמנם לפי דרכנו מתעוררת קושיא על הסדר שבכתוב:

אם לימוד התורה סתם נכלל ב"מצוותי תשמרו" ואילו "בחוקותי תלכו" מתייחס דוקא להוספה של לימוד התורה בעיון, "עמלים בתורה", היה צריך להיות הסדר להיפך - קודם כל "מצוותי תשמרו", כולל מצות לימוד התורה למיגרס, ורק אחר כך "בחוקותי

ובדבר הקושיא מהיכא תיתי שיוכל לברור אחר שנאמר "יעבור", הנה זהו שמתבאר ע"י דרשת התו"כ דכל ההו"א שבא הכתוב לשלול, היא משום שהיתה סברא להצריך לברור יפה מחמת שכבר נאמר "כל מבחר נדריכם" (ו"יעבור" מעצמו רק אוסר לברור להיפך, שיעדיף רע על טוב), וקמ"ל "לא יבקר" דאינו צריך, ומחזור היטב שנקט הכתוב רק "בין טוב לרע" (לשלול שאינו צריך להעדיף טוב על רע) ולא הוצרך להוסיף "בין רע לטוב" (כיון שזה ידעינן כבר דאסור עליו להעדיף רע על טוב). ומכל הנ"ל ברור דפירוש רש"י כהתו"כ דאין כאן לא אלא רק שלילת סברא להצריך לברור היפה.

ומענתה נמצא מבורר היטב דבעיקרו של דבר שיטת רש"י היא כהתו"כ, ד"לא יבקר" אינו לאו ואיסור כפירוש הש"ס, אלא רק שלילת סברא להצריך להעדיף היפה. ולא הביא לשון הש"ס גבי בעל מום אלא כפירוש ההמשך "בין טוב לרע" דקא משמע לן דין קדושה שחל על בעל מום; ומכל מקום עדיין לא מצאנו כאן בכתוב לאו ואיסור כלשהו.

ומה שהמשיך רש"י גבי תמים ובעל מום הוא משום דלפי כהנ"ל עדיין קשה בפשט הכתוב, למה לא אמר הכתוב "לא

תלכו", לימוד בעיון (שהרי תחילת הלימוד היא למיגרס ורק לאחר מכן לומדים בעיון)! ובשלמא אם היינו מפרשים ש"בחוקותי תלכו" קאי על לימוד התורה סתם – היה מובן מדוע הוא קודם ל"מצוותי תשמרו", כי כדי לקיים את המצוות כדבעי יש ללמוד קודם את פרטי הלכותיהם, וכמאמר חז"ל (קידושין מ. ב. ועוד) "תלמוד מביא לידי מעשה"; אך אם "בחוקותי תלכו" קאי על הלימוד באופן דעמל ועיון, הרי לכאורה לימוד זה זמנו הוא לאחר קיום המצוות (לצורך ידיעת ההלכות המעשיות די בלימוד למיגרס בספרי ההלכה, ואין הכרח ב"עמלים" דוקא)!

וליישב זה ממשיך רש"י "הוו עמלים בתורה על מנת לשמור ולקיים" (וכבר נתקשו המפרשים בכונתו, וע"פ הבא לקמן יתיישב שנתכוון רש"י להסביר את הסדר שבכתוב):

אמנם מצד סדר הענינים היה צריך להקדים את "מצוותי תשמרו" לפני "בחוקותי תלכו", אך בכוונה הקדים הכתוב את "בחוקותי תלכו" – כדי להשמיענו חידוש, שגם הלימוד באופן של "עמלים בתורה" הנלמד מ"בחוקותי תלכו", צריך להיות (לא כלימוד "מופשט" בלבד, אלא) מתוך כוונה להביא ל"מצוותי תשמרו", "על מנת לשמור ולקיים" דוקא.

ה. ויש להוסיף ולבאר – בפנימיות הענינים:

ע"פ דברי רש"י שהכוונה ב"בחוקותי תלכו" היא "שתהיו עמלים בתורה" – מתחזקת הקושיא (שהקשו במפרשים), מדוע נקט הכתוב בלשון "בחוקותי", שמורה בדרך כלל על ה"חוקים" שהם הגזירות שאין להם טעם בשכל (ראה פרש"י אחרי יח, ד. ועוד)? והרי [מלבד שרוב מצוות התורה אינן בסוג זה של "חוקים" ו"גזירות", הנה] לכאורה עיקר העמל בתורה הוא הרי בנוגע לטעמי התורה, וזה שייך דוקא באותן מצוות שיש בהן טעם והבנה, ולא (כ"כ) בנוגע ל"חוקים", שבהם אי אפשר להבינם מעיקרא!

ויובן בהקדים המבואר בספרים (ראה תניא שער היחוד והאמונה פ"ד. שם פ"ח. קונטרס אחרון סד"ה דוד זמירות, ובכ"מ) שבאמת גם אותם חלקים בתורה שמוכנים הם בשכל, הנה בעומק ובפנימיות ה"ה למעלה מהשכל. שהרי מדובר בחכמתו של הקב"ה, וכשם שאי אפשר להשיג ו"לתפוס" באמת את הבורא שהוא אין-סוף – כך אי אפשר להשיג ו"לתפוס" בשכל את חכמתו.

ומעתה י"ל, שכאשר אדם לומד תורה באופן של "עמל" ויגיעה, הוא בא לידי הכרה שבאמת גם הדברים שלכאורה מוכנים לו, הרי בעצם הם למעלה מהשכל (וכל זמן שחושב שהוא הבין את דברי התורה לתכליתם – הרי זה עצמו הוכחה שלא נתייגע מספיק בתורה); וזהו שדייק הכתוב "בחוקותי תלכו", כי על ידי הלימוד באופן של "עמלים בתורה" מכירים בזה שבעומק הענין הרי כל מצוות התורה הם בבחינת "חוקים". ודו"ק.

שני תקופות בימות המשיח?

והשבתי חי' רעה מן הארץ

רבי יהודה אומר מעבירים מן העולם, רבי שמעון אומר משביתן שלא יזיקו כו' וכן הוא אומר מזמור שיר ליום השבת, למשבית מוזקין מן העולם, משביתן שלא יזיקו (כז, ו. תורת כהנים)

לכאורה תמוה, מהי הראי' מזמור שיר ליום השבת שפירוש "השבתי" הוא "שלא יזיקו", הרי כמו שמפרש ר"י כאן ש"השבתי" פירושו "מעבירים מן העולם" כך גם יפרש את "יום השבת" שפירושו משביתים לגמרי?

ויש לומר הביאור בזה:

בישעי' (יא, ו) כתוב מפורש בנוגע לימות המשיח "וגר זאב עם כבש וגו'", והיינו, שגם בעת ההיא יהיו חיות רעות בעולם, אלא שלא יזיקו. וא"כ, על כרחנו לפרש שיטת ר"י, שגם לדעתו תהי' תקופה בימות המשיח בו יהיו חיות רעות בעולם רק שלא יזיקו, ומחלוקתו עם ר"ש היא אם תהי' עוד תקופה, בו לא יהיו חיות רעות כלל. ונמצא, דנחלקו ר"י ור"ש אם בימות המשיח יהיו שני תקופות שונות או שתהי' רק תקופה אחת.

והנה, בנוגע לפסוק "מזמור שיר ליום השבת" מצינו שנחלקו תנאים אם הכוונה "ליום שכולו שבת" - היינו על ימות המשיח, או לשביתת הקב"ה בשבת בראשית - "על שם ששבת" (ר"ה לא, א וברש"י שם). ובביאור פלוגתא זו פירשו בגמ' (שם) שנחלקו אי "שית אלפי שני הוה עלמא וחד חרוב" או ש"תרי חרוב". והיינו, דאי אמרינן "תרי חרוב" - שהזמן שיהי' "כולו שבת" לעתיד לבוא יהי' בשני אלפים שנה, הרי אז א"א לפרש "יום השבת" - לשון יחיד - על זמן זה, "דהא תרי נינהו" (רש"י שם), ולכן צריכים לפרש דקאי על שבת

שביתה ממלאכה ומחיות רעות

והשבתי חי' רעה מן הארץ

רבי יהודה אומר מעבירים מן העולם, רבי שמעון אומר משביתן שלא יזיקו (כז, ו. תורת כהנים)

בצפנת פענח להגאון הרוגוצ'ובי (נעתק בצפנ"ג עה"ת כאן) ביאר פלוגתת ר"י ור"ש שנחלקו בפירוש תיבת "השבתי", דר"י ס"ל שפירושו "שביתה" וביטול מן העולם לגמרי ולכן פירש "מעבירים מן העולם", אך ר"ש ס"ל שגם בשביתת וביטול הצורה כבר מתקיים "השבחת" הדבר, ולכן פירש "משביתן שלא יזיקו", שבוה ש"לא יזיקו" כבר "הושבתה" צורתן.

ועל פי זה יש לבאר גם מה שנחלקו ר"י ור"ש ב"דבר שאינו מתכוון" ש"רבי יהודה אוסר ורבי שמעון מתיר" (שבת מא, ב), וגם ב"מלאכה שאינה צריכה לגופה" נחלקו ש"רבי יהודה מחייב ורבי שמעון פוטר" (שם עג, ב), דאזלי בזה לשיטתייהו, שהרי על יום השבת נאמר "וביום השביעי תשבות", שיש "לשבות" ממלאכה.

וע"ז נחלקו ר"י ור"ש: לר"ש ד"שביתה" היא גם בביטול צורת הדבר, הנה מכיון שבדבר שאינו מתכוון ובמלאכה שאצל"ג, חסרה ה"מחשבה", ורק "מלאכת מחשבת אסרה תורה" (ביצה יג, ב. וש"נ. חגיגה י, רע"ב לענין מלאכה שאצל"ג), במילא, אין כאן צורת המלאכה, ואינו עובר במלאכה כזאת על "תשבות", כי "שוכת" הוא ממלאכת מחשבת. משא"כ לר"י ד"שביתה" היא רק בביטול הדבר לגמרי, ס"ל שגם על מלאכות אלו חייבים בשבת, והם אסורים מטעם "תשבות".

(יעיין בארוכה לקוטי שיחות ח"ז עמ' 189 ואילך)

לקראת שבת

יז

התו"כ לצורך פשט הכתוב יש לומר דבא בזה לבאר פירוש המילות "לא יבקר", כי הנה בפשטות "לא יבקר" היינו שלא יברור אחת מבין כולן, אלא שעפ"ז יוקשה מה ראה הכתוב להזהיר דאין לברור ולהעדיף מבין הבהמות - הלא כבר נאמר לעיל "כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהי קודש", והיינו שהבהמות עוברות מעצמן תחת השבט והעשירי יהי קודש, ולא שיברור ויוציא בעצמו את מה שיבחר מבין העשר, ואפי' אינו רשאי להעמיד אחת באופן שתעבור עשירית, אלא "יעבור" מעצמו לגמרי משמע (עיי' בכורות נח, ב). ולכך היתה אפשרית סברא לומר ד"לא יבקר" כאן היינו ל' ביקורת (עיי' קדושים יט, כ וברש"י), היינו דבא הכתוב לשלול שאף אינו רשאי לעשות ביקורת בכל העדר שכל הבהמות יהיו מבוקרות לפי רצונו, וממילא יוכל לגרום שאף העשירי הקדוש הוא כרצונו; אבל באמת גם באופן זה אין לפרש, וכמו דאשכחן להדיא בש"ס בכורות (לו, ב) דרשאי שפיר לשדי בי' מומא בכלי עדרי' וממילא יהי' העשירי בעל מום (ומובן דה"ה לאידך גיסא דרשאי לבקר כל עדו שיהיו כולן יפות כדי שיהי' העשירי יפה), וגם בפשטות הכתובים גופא מוכח לך דאין לפרש ד"לא יבקר" בא לאסור ביקורת כל עדו, כי לפ"ז אין מובן למה אמר הכתוב רק "לא יבקר בין טוב לרע" (דמשמע שלא יבקר כל עדו להיות טוב) ולא הוסיף גם "בין רע לטוב" (שלא יבקר שתהיינה כולן רעות) כמו לעיל מיני' גבי מפריש לקרבן "לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב". ומשום כל זה טרח רש"י לומר כדמעיקרא ד"לא יבקר" היינו ודאי שלא יברור אחת מבין השאר,

וּמִתּוֹךְ הדברים עולה דלשיטת התו"כ אילו לא שלל זה הכתוב, הו"א מן הכתוב ד"כל מבחר" דיש חיוב ליקח דוקא מן המבחר, והיינו כפי שנתפרש לעיל "מבחר" - בהמה יפה ושמנה. ומעתה בשאר קרבנות דלא נאמר בהו"א "לא יבקר", אכן הכי דינא. ועיי' מה שיש לדון בזה - בלקו"ש ח"ב ע' 31-130 בשוה"ג ובהנסמן שם, ונידון קצת מזה במדור זה בגליון לפ' ויקרא שנה זון.

והנה עפ"ז מוקשה ביותר פירוש רש"י על הכתובים כאן דלכאורה עירב מין בשאינו מינו ונקט בב' הדרשות כאחת, הן דהש"ס והן דהתו"כ, אף דנתבאר דסתרי אהדדי. וז"ל רש"י: "לא יבקר וגו'" - לפי שנאמר וכל מבחר נדריכם יכול יהא בורר ומוציא את היפה ת"ל לא יבקר בין טוב לרע בין תם בין בעל מום חלה עליו קדושה ולא שיקריב בעל מום אלא ייאכל בתורת מעשר ואסור ליגזז וליעבד" (וכבר הבחין בזה רי"פ פערלא שם ונדהק לחלק דברי רש"י לב' פירושים ושיטות. ויש מפרשי התו"כ שצירפו המשך דברי רש"י לדרשת התו"כ, ואין לזה מובן כ"כ).

ונראה לומר דבאמת שיטה אחת מבוררת יש כאן אליבא דרש"י, ויתבאר בהקדים העיון בעיקר כוונת רש"י בפירושו זה, דכידוע לא בא רש"י בחיבורו להזכיר דרשות להלכה כי אם רק לבאר הכתובים לפי פשוטם; ונקט כאן מבין דברי חז"ל רק בדרשת הכתובים הצמודה יותר לפשט המקראות.

דהנה, מה שהוצרך להביא דברי

ורעת מראה שאין בה יופי [אלא שאין בה צד שלילי ממש, כי זקן וחולה ומזוהם כבר נתמעטו ודאי מקרבן כמבואר בבכורות מא, א ובתו"כ ויקרא א, י. ועיי"ע גבי כחושה ממש - מנחות סד, א וברש"י].

ובאמת לכאורה יש להכריח לפרש כדבריהם בכוונת התו"כ, כי הלא בעל מום ודאי לא תיסק אדעתך כלל למעטי מלהיות קדוש בקדושת מעשר מטעם "כל מבחר נדריכם", דהא התם מיירי הכתוב באלו "אשר תדירו לה'", היינו הנקרבים על המזבח ממש, ובעל מום מעיקרא אינו בכלל הענין שם כי אסור להקדישו לקרבן לה' (כמבואר בקרא אמור כב, יט ואילך), וא"כ מלכתחילה אינו בסוג "נדריכם" המדובר שם; אלא ודאי "מבחר" דשם שולל דבר אחר שנכלל ב"נדריכם", והיינו כדפירשו בתו"כ דהיינו שמינה ולא פחותה ורעת מראה.

[ועדיין יש לדון בזה מל' הרמב"ם] ריש הל' איסורי מזבח שכתב "מ"ע להיות כל הקרבנות תמימים ומובחרין שנאמר תמים יהי לרצון כו", ועד"ז בריש פ"ו שם, ומשמע אולי ד"מובחרין" נכלל אף הוא בענין "תמים יהי". אבל דילמא י"ל דבאמת "מובחרין" הוא פרט נוסף ולא היינו תמים שאינו בעל מום, כי בתיבת "מובחרין" כוונת הרמב"ם כאן ע"ד מ"ש שם פ"ב ה"ח ד' חוליים אחרים כו' אין מקריבין אותה לפי שאינה מן המובחר והכתוב אומר מבחר נדריך", ובודאי אין לפרש שם ד"אינה מן המובחר" היינו בעלת מום, שהרי מסיים שם "ואם הקריבין יראה לי שהורצו", והרי בבעלת מום נאמר

להדיא (אמור שם) דדוקא "תמים יהי לרצון" ו"כל אשר בו מום לא תקריבו כי לא לרצון יהי לכם". וכן ברפ"ז שם כתב "לא יביא שה כחוש וכעור ויאמר הרי אין בו מום כו' אלא כל שיביא כו' מן המובחר", ושוב חזינן ד"מובחר" אינו שלילת מום אלא שלילת דברים אחרים. ובאמת יש להוכיח להדיא מן הרמב"ם ד"מבחר" ו"תמים" ב' סוגים נפרדים הם ממש"כ שם בפ"ג הי"א "האסורין למזבח הרי הן י"ד כו' בעל מום ושאינה מן המובחר", הרי דמנאן לשנים. ועיי"ע ברי"פ פערלא שם לעיל מיני'.

והמורם מכ"ז, דהש"ס פירש רע וטוב לענין תמים ובעל מום, והתו"כ פי' לענין שמן ובלתי שמן וכיו"ב. ובאמת הרי"פ פערלא שם דייק לומר כאן עוד חילוק מהותי בין הש"ס לתו"כ בפירושו הכתוב, דהנה מדברי הש"ס במק"א (שם לו, ב. נג, ב) חזינן דאין הכתוב כאן מתפרש רק לאשמעינן דאם יצא עשירי בעל מום הוי קדוש בקדושת מעשר, אלא דאיפור נשנה כאן שלא יבחר אחת מן הבהמות להעמידה בראש עשרה כדי שתהי' היא דוקא בקדושת מעשר, אלא צריך לתת לבהמות לצאת מעצמן והעשירי יהי' קודש. אולם להתו"כ מתבאר דלא בא הכתוב לאסור דבר מה, אלא רק לש"ס סברא דהו"א מצד כתוב אחר להצריך ולחייב מדין "כל מבחר" שצריך לברור את היפה דוקא, וקמ"ל הכתוב דאינו צריך; אבל לא שיש כאן איפור לברור את היפה (עיי' בזה עוד גם בצפצפ"נ מהדו"ת עז, ב והשמטות להל' ערכין ע' 83, ושם מתבאר דיש מח' רש"י ותוס' בבכורות נח, ב אם מי שברר את היפה עבר על לאו).

פנינים

בראשית. אך אי אמרינן שיהי' "הד חרוב" - א"ף שנה לימות המשיח - שפיר אפשר לפרש "יום השבת" על "יום שכולו שבת".

ועפ"ז אתי שפיר הוכחת ר"ש מ"מזמור שיר ליום השבת", ש"משביתם שלא יזיקו", שהרי מפסוק זה מוכח שהזמן בו יהי' "כולו

שבת" יהי' רק "יום" לשון יחיד, וא"כ שפיר מוכח מזה שלא יהיו שני תקופות שונות בימות המשיח - כשיטת ר"י - אלא רק תקופה אחת - "יום השבת" לשון יחיד. וק"ל.

(יעיין בארוכה לקושי שיחות ח"ז עמ' 188 ואילך)

הידושי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

דין "לא יבקר בין טוב לרע" במעשר בהמה

יבאר פרטי החילוקים במשמעות דין זה בין הש"ס לתו"כ, ויבאר כוונת רש"י על התורה במה ששילב ביניהם

דשמעינן מן הכתוב דאינו צריך להקפיד שהעשירי יהי "טוב" דוקא, אלא העשירי קודש בין טוב ובין רע.

ויש לדון אם הש"ס והתו"כ פירשו הכתוב באופן אחד, היינו ד"יפה" ו"רע" שבתו"כ היינו נמי תמים ובעל מום הנזכר בש"ס, וקאמרינן בתו"כ נמי דאף בעל מום שפיר קדוש ואין צ"ל דוקא תמים. אבל עיי' בפ"י הר"ש משאנן לתו"כ, וכ"ה בביאור ר"פ פערלא עך סהמ"צ להרס"ג עשה פו בסופו - דפירשו דברי התו"כ לא בענין תמים ובעל מום, אלא בענין יפה ורעה כפשוטם, היינו דכוונת הכתוב היא דלא יאמר אדם שעליו ליקח בהמה יפה ושמינה ולהמנע מליקח בהמה פחותה

גרסינן בבכורות (יד, ב. נז, א) דמדכתיב גבי מעשר בהמה בסוף פרשתנו "לא יבקר בין טוב לרע" שמעינן דאף בעל מום נקדש בקדושת מעשר [ורק שבכה"ג אין להקריבו, כדלהלן], "דמשמע בין תם בין בעל מום קדוש, טוב - תם, רע - בעל מום" (רש"י שם יד, א) ועייג"כ בירוש' ר"ה פ"א ה"א.

ובתורת כהנים דרשו אהך קרא בזה"ל "מתוך שנאמר וכל מבחר נדריכם יכול יהי' מרגל ומוציא את היפה [היינו דכשם שבנדריים הקפידה תורה לנדור מן המובחר, והוא הדין הכא דשמא יהי' עליו לברור שיהי' העשירי מן היפה דוקא], תלמוד לומר לא יבקר בין טוב לרע". היינו

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

להשבית החמץ ולהפכו לקדושה

חמץ - מאיסור חמור, לחיוב ומצוה / הגאווה וההתנשאות ד"חמץ" הוא שורש לכל מיני רע / להפוך מידה רעה לדרך בעבודת השי"ת / "והשבתי חיה רעה" - "אתהפכא חשוכא לנהורא"

אחד מן הייעודים המנויים בפרשתנו כאשר "בחוקתי תלכו ואת מצוותי תשמורו", הוא "והשבתי חיה רעה מן הארץ" (פרשתנו כו, א-ו).

ובפירוש "השבתי" זו מה טיבה, נחלקו רבותינו (בתורת כהנים): רבי יהודה סבירא ליה "מעבירים מן העולם" - שיעברו חיות אלו מן העולם לגמרי, ואילו לדעת רבי שמעון "משביתן שלא יזקו" - שהמזיקים לא יעברו מן העולם, אלא שישתנה טבעם שלא יזיקו.

ומוסיף רבי שמעון, אשר השבתי "שלא יזיקו" גדולה היא מהשבתי לגמרי, שהרי "אימתי הוא שבחו של מקום" - כאשר "יש מזיקים ואין מזיקים" - שמציאותה של ה"חיה רעה" קיימת ומכל מקום אינה מזקת, שדבר זה הוא מופלא יותר ממצב שבו "אין מזיקים" כלל.

והנה, איתא בסה"ק (של"ה חלק תושב"כ תחילת וישב) אשר "המועדים של כל השנה . . . בכולן יש שייכות לאותן הפרשיות שחלות בהן, כי הכל מיד ה' השכיל", ויש לבאר היטב הכיצי ייעוד זה ד"והשבתי חיה רעה מן הארץ" - משביתן שלא יזיקו", הוא הוראה לאדם הקורא את פרשת בחוקתי במועד ספירת העומר דווקא, לקראת בוא חג מתן תורתנו הקדושה.

כיצד "לחקוק" את לב האבן?

אם בחוקותי תלכו

שתהיו עמלים בתורה
(כו, ג. רש"י)

כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע מבאר (לקוטי תורה ריש פרשתנו) ש"חוקותי" הוא מלשון "חקיקה".

ועל פי זה יש לבאר מה שנקרא העמל בתורה בשם "חוקותי", כי כמו שלחקיקה דרוש הרבה יותר כח ועמל מאשר לכתובה רגילה, כן הוא גם בנוגע לתורה - שלימודה באופן של עמל ויגיעה נקרא בשם "חקיקה".

וממוצא דבר אתה למד, שכמו שבחקיקה כפשוטה, דווקא על ידי "עמל" ויגיעה אפשר לפעול את החקיקה, ואזי אפשר לשחוק ולחקוק גם באבן, כן הוא גם בלימוד התורה שדווקא כאשר לימוד התורה הוא מתוך עמל ויגיעה, הרי זה פועל "חקיקה" בלבו של האדם, ואפילו אם לבו כלב האבן - תפעל בו התורה חקיקה ו"שחיקה".

וכסיפור חז"ל בנוגע לרבי עקיבא "מה הי' תחלתו של רבי עקיבא, אמרו בן ארבעים שנה הי', ולא שנה כלום. פעם אחת הי' עומד על פי הבאר אמר מי חקק אבן זו, אמרו (בתמי'): לא המים שתדיר נופלים עלי' בכל יום, אמרו לו, עקיבא, אי אתה קורא "אבנים שחקו מים"? מיד הי' רבי עקיבא דן קל וחומר בעצמו מה רך פסל את הקשה דברי תורה שקשה כברזל על אחת כמה וכמה שיחקקו את לבי שהוא בשר ודם. מיד חזר ללמוד תורה" (אבות דר"נ פ"ו מ"ב).

(נ"פ לקוטי שיחות חיו" עמ' 318 ואילך)

ערבים זה בזה - ברכה!

ובשלו איש באחיו

איש בעון אחיו מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה
(כו, לו. שבוטות לט, סניא)

ידועים דברי כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע בנוגע לתוכחות דפרשתנו "אף שלפי הנראה דברי התוכחות אלו הם קללות, אבל לפי האמת אינם רק ברכות" (לקוטי תורה פרשתנו מת, א).

ועד"ז יש לפרש בנדון דידן, שזה ש"כל ישראל ערבים זה בזה" - ברכה היא, שכל אחד יכול לעזור ולהועיל לחבירו, ויש לו "ערבות" לחבירו.

והטעם ל"ערבות" זו הוא מפני ש"כל ישראל ערבים זה בזה, כלומר "מעורבים" זה בזה. [ו]כמו האדם שיש לו ראש ורגל והראש מקבל חיות גם מהרגל שצריך לו, כך כל ישראל ביחד הם נקראים "אדם" אחד - קומה אחת (לשון אדמו"ר הזקן נ"ע בלקו"ת בהעלותך לג, א), ומצד ה"עירוב" בין כל ישראל, לכן שייכים כולם זה לזה, וכל אחד מישראל יכול להועיל ולעזור לחבירו.

ועזרה זו צריכה להיות בשמחה ובחפץ לב, כפירוש השלישי ב"ערבים זה בזה", מלשון "עריבות" ומתיקות (ספר השיחות ה'תש"א עמ' 144. וראה ג"כ אג"ק אדמו"ר מוהרי"ן נ"ע ח"א עמ' שפד. ח"ו עמ' מז), שלכל יהודי צריך להיות נעים ומתוק הערבות והעירוב שיש לו עם היהודי האחר.

(נ"פ אגרות קודש ח"ב עמ' שמו. ועוד)

לקראת שבת

יא

חמץ - מאיסור חמור, לחיוב ומצוה

שינוי גדול ועצום ישנו בין זמן חג הפסח ליום חג השבועות:

בחג הפסח חמץ אסור באכילה, ויתר על כן נצטוונו "תשביתו שאור מבתיכם" (בא יב, טו), לבער את החמץ שברשות היהודי, כל יראה וכל ימצא.

ובתום ספירת העומר - מתהפכים היוצרות, לא זו בלבד שהחמץ מותר באכילה, אלא אף נעשה הדבר מצוה וחיוב, שבחג השבועות מקריבים את שתי הלחם, אשר הכנתן היא באופן של "חמץ תיאפנה" (אמור כג, יז) דווקא!

ויש לבאר תוכן הדבר בעבודת האדם לקונו (להבא לקמן ראה תורה אור (לכ"ק רבינו הזקן) פט, ג. צ, ב. ועוד), ותחילה יש להסביר תוכן עניין ה"חמץ" ברוחניות בעבודת האדם בנפשו פנימה, ואזי יובן היטב היאך אותו חמץ שהיה מוקצה מחמת איסור בחג הפסח, נהפך למצוה וחיוב ביום הביכורים בהקרבת שתי הלחם, ויימצא אשר ספירת העומר שבינתיים היא היא הגורמת להפוך החמץ מאיסור - למצוה.

הגאווה וההתנשאות ד"חמץ" הוא שורש לכל מיני רע

משמעו של "חמץ" בגשמיות הוא שהעיסה תופחת ומתנשאת, וכמו כן בעבודה בנפש האדם מורה ה"חמץ" על מצב שבו האדם מרגיש עצמו למציאות חשובה ונישאה.

והמצב הרצוי הוא להיפך, שהוא עניין ה"מצה" שאינה תופחת, ומורה על אדם המבטל מציאותו ואינו מחשיב עצמו לדבר חשוב, שלכן עיקר עניין המצה הוא ב"לחם עוני" - שעניינו בעבודת השי"ת הוא שמרגיש עצמו לעני ושפל ואינו מתגאה ומתנשא.

וההגבהה וההתנשאות דחמץ היא השורש לכל מיני רע, וכמבואר בסה"ק (ראה באורך בגלין ש"פ בא דשנה זו, מלקוטי שיחות ח"א עמ' 129 ואילך) אשר המתגאה ומתנשא אינו רואה בעצמו פגמים כלל, באשר מציאותו היא חשובה כל כך לדעתו, עד אשר ייטחו עיניו מראות שום סיג ופגם בעבודתו, והרי הוא מושלם בעיני עצמו. ועוד רעות רבות שורשן בגאוות האדם רח"ל.

ואם כן נמצא מובן אשר בחג הפסח, המורה על האדם האוחז בשלב של "יציאת מצרים" - שזה מקרוב העלהו הקב"ה מתוך מ"ט שערי טומאה והציבו בדרך העולה בית א-ל לקבלת התורה, הנה ודאי אשר כל ענין הקשור לחמץ וגאוה הוא סכנה גמורה, ועל האדם להיות ב"ביטול" שיהיה שפל בעיני עצמו, ולברוח מכל עניין הקשור בהרגשת "ישות" וגאוה היכולה להפילו ח"ו לחזור לסורו.

להפוך מידה רעה לדרך בעבודת השי"ת

והנה, לאחר יציאת מצרים, כאשר מתכוננים ובאים לקבל את התורה, הרי אין די בכריחה מהרע – "כי ברח העם", וצריכים לעבודה יסודית, לברר ולזכך כל מידה בנפש האדם שתהיה מתאמת ומוכשרת לקבל ענייני תורה ומצוות, וזו היא עבודת ימי ספירת העומר, שבהם צריך האדם לעמול בזיכוך המידות והכשרתן לאור הקדושה.

ותכליתה של עבודה זו היא בעת חג השבועות, בו כבר כירר האדם וזיכך כל סיג ופגם במידותיו, וראוי הוא לקבל את התורה.

ובזה יובן מה שבחג השבועות אין איסור באכילת חמץ, ואדרבא הופך הדבר למצוה בהקרכת שתי הלחם מחמץ:

עניין ההגבהה וההתנשאות שבטבע האדם יכול להתבטא גם בענייני קדושה, וכדוגמת הכתוב (דה"י ב ז, ו) "ויגבה לבו בדרכי ה'", וכמבואר בסה"ק (לקוטי תורה במדבר טו, ג) אשר במידה מסוימת, הנה "עם היות שצריך כל האדם להיות שפל במאד, מכל מקום צריך התחזקות וקצת הגבחה כמ"ש ויגבה לבו בדרכי ה'", וטעם הדבר ד"אם לא יהיה בבחינת הגבחה כלל – לא יערב לבו לגשת אל העבודה, באמרו מי אנכי ומה עבודתי".

אבל כאמור, כל עניין ההגבהה וההתנשאות שבקדושה אינו שייך כלל בתחילת העבודה, בעת הכריחה ממצרים ומהרע, דכל זמן שענייני הרע אינם מופרכים אצלו, הנה אין להתעסק בהפיכת המידה הרעה לקדושה, כי יכול ח"ו ליפול בגאוה וההתנשאות דקליפה עצמם רח"ל, ובשלב זה עבודתו היא להרחיק מעצמו ישות וגאוה, אשר "בל יראה ובל ימצא" בלבו שמץ הרגשת מציאות עצמו.

ורק כאשר נשלמה עבודת המידות בחג מתן תורתנו, אזי יכול להתעסק בהעלאת מידת הגאוה וה"חמץ", לגאוה דקדושה וגבהות הלב המסייעת לעבודה, ואדרבא – שתי הלחם דחג השבועות הרי מצוה וחיוב שיבואו מהחמץ דווקא – כי זו תכלית העבודה שיהיה "אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא" (ראה זהר ח"א ד, א. הובא בתניא ספ"י) – שהופכים את חושך הרע עצמו לאור הקדושה, ואת מרירות המידה הרעה עצמה – למידה טובה ומסייעת בעבודתו ית'.

"והשבתי חיה רעה" – "אתהפכא חשוכא לנהורא"

ועבודה רבתי זו השייכת לימי ספירת העומר לקראת חג השבועות, מרומזת בייעוד האמור בפרשתנו "והשבתי חיה רעה מן הארץ", שכמו שב"השבתת" החמץ, התכלית היא כאשר מהפכים את המידה רעה לקדושה, כן הוא ב"השבתת" ה"חיה רעה", אשר לדעת רבי יהודה פירושו שמשבית לגמרי החיה רעה מן העולם, אך לדעת רבי שמעון שהלכה כמותו (ראה במקור הדברים השקו"ט בזה) הנה יישארו החיות בקיומן – אלא שלא יזיקו.

ובמציאות המופלאה זו שבשיטת רבי שמעון – שחיה רעה קיימת אך אינה מזיקה, נרמזת עבודת האדם בסוף תקופת ספירת העומר, שתכלית העילוי הוא כאשר אינו משבית ה"חיה רעה" – את מידת הגאוה וההתנשאות – "מן העולם", אלא משתמש במהותה של מידה זו עצמה, שפועל עניין ה"אתהפכא" – שתחת להיות מתגאה ומרגיש מציאות עצמו, הנה הוא תקיף וגאה בהיותו יהודי ועובד להבורא ית"ש.

